

Romandebuut Fred Dukker: 'mix tussen waarheid en fictie'

'Dankzij therapeute kwam het er toch van'

REGIO - Fred Dukker was al zo'n twintig jaar bezig met verhalen schrijven. "Altijd een mix tussen waarheid en fictie. Totdat iemand zei: 'waarom ga je niet je jeugdverhalen opschrijven, púúr'." Ondergetekende is vervolgens toch een beetje verrast te constateren dat Fred Dukker (Amsterdam, 1935) dit jaar alweer een driekwart eeuw op deze planeet rondloopt. Die vraag speelde vooraf al een beetje, omdat de Tweede Wereldoorlog namelijk zo'n grote rol speelt in 'Scheefgegroeid', het debuut van Fred Dukker - ook al twintig jaar actief als freelance journalist voor deze krant - als romanschrijver.

door Michiel Rehwinkel

Scheefgegroeid is het verhaal van Ben Rups, een kleine wat ongelukkig gebouwde (Joodse) man, die zijn hele leven op zoek blijft naar zijn ware identiteit. Hij wijt alles wat in zijn bestaan is misgegaan aan de Tweede Wereldoorlog. Of dat terecht is, valt te bezien. Op aanraden van zijn therapeute schrijft hij voor haar een aantal scènes uit zijn leven op, zowel uit de oorlog als daarna. Regelmatig werd hij geconfronteerd met antisemitisme, in zijn jeugd op christelijke en openbare scholen, maar ook als volwassene. Het Christendom spreekt hem niet aan, het Jodendom evenmin. Jarenlang loopt hij rond met zelfhaat. Tegen zijn therapeute zegt hij: "Ik moest mijn identiteit niet slechts vijf jaar verbergen, maar ook in de decennia daarna." De verschillende episodes spelen zich af in Zandvoort, Amsterdam, Zeist en Haarlem.

"Uitgeverij Querido zag er commercieel niets in, omdat er al zo veel was geschreven over de oorlog", vertelt Fred over de totstandkoming van Scheefgegroeid (thans uitgegeven door Aspekt, -red.). "Zodoende kwam ik op het idee om heden en verleden te mixen." Fred haast zich gelijk een 'misverstand' toe te lichten: "Nu denkt iedereen dat ik bij een therapeute ben geweest, maar dat is dus helemaal niet zo. Toen ik naar buiten bracht dat het boek zou worden uitgegeven, kreeg ik van iemand de reactie: 'dankzij je therapeute ben je toch zo ver gekomen!'" Misschien zit daar ergens toch een kern van waarheid in: had Fred de therapeute in het heden immers niet bedacht, dan wellicht ook geen boek...?

Authentiek

"Veel verhalen zijn toch wel authentiek hoor", vervolgt Fred, "zeker in Zandvoort." Fred, in 1935 geboren in Amsterdam, verhuisde kort voor het uitbreken van de oorlog vanwege de gezondheid van zijn moeder, die zwaar astmatisch was, naar de badplaats. Daar woonde hij tot 1942. "Toen moesten al die Joden weg." Terug in Amsterdam in het hart van de Jodenbuurt werd een kamer betrokken aan de Plantage Middenlaan, uitgerekend schuin tegenover de Hollandsche Schouwburg, op dat moment al in gebruik als deportatieplaats voor Westerbork. "Daar zag je al die mensen naar binnen gaan." Het was voor de meesten hun laatste verblijfplaats in Amsterdam.

Ook deze periode passeert in het boek de revue. Fred: "En dat is dus puur waar. Het had geen haar gescheeld of ik was ook foetsie geweest. We hebben een mazzel gehad dat wil je niet weten", gebruikt Fred zijn eerste en enige Jiddische woord van dit

interview. De uiteindelijke redding schrijft Fred toe aan zijn 'goede' Duitse tante Lea, maar ook het feit dat de astmatische aanvallen van zijn moeder dat jaar eerder waren begonnen moet een rol hebben gespeeld. Uiteindelijk ook opgeroepen voor deportatie (zijn vader was al eerder opgepakt), bevond Fred zich samen met zijn moeder en zus in de HBS aan het Adema van Scheltemaplein. "Mijn moeder deed die hele dag niets anders dan kuchen en hoesten. 's Middags werden we opeens naar huis gestuurd. Toen zijn we gelijk ondergedoken." Sinds 1970 woont Fred weer in de

regio Haarlem. De vraag of Fred zelf veel te maken heeft gehad met antisemitisme beantwoordt hij met een volmondig 'ja'. "Na de oorlog zelfs meer dan tijdens", benadrukt hij. In Scheefgegroeid lezen we hoe de hoofdpersoon bijvoorbeeld op een nieuwe school wordt voorgesteld als 'een zoon van het oude volk'. Met andere woorden: die Christus hebben vermoord. "Je werd geleidelijk aan huiverig om je identiteit prijs te geven." Fred verhaalt echter ook van ervaringen uit Zeist en de haat tegen katholieken aldaar. "Maar het was ook vaak andersom hoor, van de Joodse kant tegen de gerefor-

Fred Dukker, toch niet huiverig voor zijn identiteit. Zelfs de plebaan van de Bavo heeft een uitnodiging gekregen. De Amerikaans-Joodse auteur Joseph Heller, die wereldberoemd werd met het boek Catch 22, zou waarschijnlijk hetzelfde hebben gedaan. Als er dan toch iets in de genen zit, dan moet het de humor zijn (Foto: www.ovmfotografie.nl).

meerden, terwijl die juist je leven hebben gered."

Basiliek

In het boek komt de katholieke Bavo basiliek een aantal keer terug. "In 1948 heb ik een paar maanden bij een oom en tante aan de Lorentzka-de gewoond. De Westergracht was nog niet gedempt, je keek zo op de Bavo uit", herinnert Fred zich. "Als

kind was ik al onder de indruk van de bouw van de Bavo." In het boek woont Ben Rups er uiteindelijk een jaar, gaat daar naar een christelijk gereformeerde school, en laat Fred verschillende verhalen uit Zeist en Groningen in de Spaarnestad plaatsvinden. Van schoolgevechten, waarbij de jeugd de katholieke scholen opzocht (Zeist), tot een aardig gevalletje heiligschennis in de basiliek. "De persoon die dat laatste gedaan heeft bestond echt hoor, maar dan in Groningen." Wie wil weten wat er is gebeurd, moet het boek lezen. "Ik heb de plebaan in elk geval een uitnodiging voor de presentatie gestuurd", knipoogt Fred. "Dat vond ik wel een goede grap." Uiteindelijk komt de hoofdpersoon, weer terug in Haarlem, op een avond thuis zonder dat hij nog weet wat er zich die dag heeft afgespeeld en kijkt hij op 11 september 2001 uit op de 'Twin Towers' aan de Leidsevaart.

Presentatie

Scheefgegroeid (paperback, € 17,95 - ISBN 978-905911-821-8) is al verkrijgbaar in de boekhandel. De officiële presentatie is zaterdag 27 februari om 16.00 uur in het Noord-Hollands Archief aan de Jansstraat in Haarlem. De middag staat onder auspiciën van Stichting Literair Haarlem. Schrijfster Lilian Blom overhandigt het eerste exemplaar aan de Haarlemse cultuurwethouder Chris van Velzen. Beiden werden zeer recent nog door Fred zelf geïnterviewd voor deze krant. De muzikale omligting is in handen van Lolita Hooglugt, Michela Bijlsma en Teke Bijlsma. De toegang is gratis. Grote afwezige deze middag is alleen Margriet Dubois. Juist, de therapeute. Fred deed heeft het helemaal zelf gedaan. ●

Fred Dukker. Verslaggever Buijze Pers. Op 27 februari verschijnt de debuutroman van Fred Dukker. Feestelijk presentatie in de Janskerk om 16.00 uur. Met Chris van Velzen, Lilian Blom, Michaëla Bijlsma, Lolita Hooglugt en Teke Bijlsma (Tekst en Illustratie Eric J. Coolen. Het Ampzing Genootschap strijdt tegen overbodige Engelse leenwoorden - www.ampzing.nl). ●